

THEMATISCHE FACTSHEET EUROPEES SEMESTER

WERKLOOSHEIDSUITKERINGEN

1. INLEIDING

Werkloosheidsuitkeringen vormen een belangrijk onderdeel van alle Europese socialezekerheidsstelsels. Door het risico te verzekeren dat werknemers hun baan kwijtraken, fungeren deze uitkeringen als essentieel vangnet voor personen en huishoudens en vermijden derhalve dat zij in een situatie van armoede terechtkomen. Ook fungeren deze uitkeringen als automatische stabilisatoren binnen de economische cyclus door inkomenssteun te bieden aan mensen die hun baan zijn kwijtgeraakt en op zoek zijn naar nieuw werk. Daarnaast zorgen werkloosheidsuitkeringen ervoor dat de herverdeling van arbeid in de hele economie soepeler verloopt, aangezien werkzoekenden tijd kunnen besteden aan het zoeken naar een baan die aansluit op hun vaardigheden en verwachtingen, of aan omscholing. Op deze manieren dragen werkloosheidsuitkeringen bij aan de economische groei.

Aan de andere kant kan het langdurig verstrekken van werkloosheidsuitkeringen met beperkte eisen met betrekking tot het zoeken van werk de motivatie om terug te keren naar de arbeidsmarkt echter verminderen. Dit heeft een negatief effect op de duur van de werkloosheid en de totale werkloosheidscijfers en schadelijke effecten op de economische groei en de duurzaamheid van socialezekerheidsstelsels.

De lidstaten hebben zeer uiteenlopende werkloosheidsuitkeringsstelsels, die opereren binnen de bredere economische context en het institutionele kader. Er bestaan verschillen wat betreft de wachttijd om voor een uitkering in aanmerking te kunnen komen, de duurtijd van de werkloosheidsuitkering, de hoogte van de uitkering en hoe het bedrag in de loop van de tijd verandert en de manier waarop de uitkeringen worden berekend. De duur van de werkloosheidsuitkering varieert bijvoorbeeld van 90 dagen tot onbeperkte tijd en de hoogte wordt berekend aan de hand van een vast of variabel percentage van het laatste loon van de persoon, een forfaitair tarief of een formule die beide elementen bevat, met in sommige gevallen de toepassing van een minimum- en/of maximumbedrag. Er bestaan ook grote verschillen in de eisen met betrekking tot het zoeken van werk en beschikbaarheid voor werk. Deze eisen vormen belangrijke elementen van de werkloosheidsuitkeringsstelsels, omdat moet worden gegarandeerd dat mensen die een uitkering ontvangen, een binding houden met de arbeidsmarkt en niet inactief worden.

De motivatie om weer aan het werk te gaan wordt niet alleen beïnvloed door de ontwerpkenmerken van de werkloosheidsregelingen, maar ook door de toepasselijke belasting- en uitkeringsstelsels, waarvan (in de meeste gevallen) inkomensafhankelijke uitkeringen zoals sociale bijstand, huisvestingsbijlagen, gezinsbijlagen en

bijlagen voor werkenden deel van uitmaken. Eveneens wordt de mate waarin personen zich inspannen om werk te vinden beïnvloed door de aanwezigheid van een actief arbeidsmarktbeleid¹ en door de algemene economische context en de omstandigheden op de arbeidsmarkt.

Werkloosheidsuitkeringen kunnen twee verschillende vormen aannemen: die van een werkloosheidsverzekering en van werkloosheidsbijstand. Alle lidstaten hebben uitkeringen uit hoofde van een werkloosheidsverzekering. Deze uitkeringen zijn gebaseerd op bijdragen. Dit betekent dat een persoon er alleen aanspraak op kan maken na een bepaalde periode te hebben gewerkt en de bijdragen te hebben betaald (deze periode wordt wachttijd genoemd). De hoogte van deze uitkeringen wordt vaak berekend in verhouding tot het laatst verdiende loon en de duur is vaak afhankelijk van de periode dat de bijdragen zijn betaald. Werkloosheidsbijstand is met name gericht op het voorkomen van aan werkloosheid verwante armoede: deze bijstand is meestal inkomensafhankelijk en kan worden gebruikt door werklozen die niet in aanmerking komen of niet langer recht hebben op een werkloosheidsverzekering. De uitkeringen in het kader van de werkloosheidsbijstand zijn over het algemeen lager dan die van de werkloosheidsverzekering. De meeste lidstaten hebben geen afzonderlijke regeling voor werkloosheidsbijstand, maar een algemene, inkomensafhankelijke sociale bijstand

¹ Actief arbeidsmarktbeleid (AAMB) is niet alleen bedoeld voor de begunstigen van werkloosheidsuitkeringen, maar kan over het algemeen (afhankelijk van de kenmerken van het AAMB-systeem) ook worden benut door werkzoekenden die niet in aanmerking komen voor werkloosheids- of andere uitkeringen. Maatregelen kunnen variëren van ondersteuning bij de zoektocht naar werk door openbare diensten voor arbeidsvoorziening tot opleiding en een leven lang leren, loonsubsidies en regelingen om werkgelegenheid te scheppen. In een afzonderlijke thematische factsheet wordt ingegaan op dit specifieke beleidsterrein.

voor huishoudens met een laag inkomen².

Deze factsheet is als volgt gestructureerd: In deel 2 worden de huidige uitdagingen besproken waarmee de EU-landen worden geconfronteerd wat betreft hun beleidsuitkomsten; In deel 3 wordt de beschikbare informatie besproken over passend beleid om deze uitdagingen op doeltreffende wijze aan te pakken; deel 4 bevat een analyse van de beleidsresultaten in de verschillende EU-lidstaten. In deel 5 worden aanvullende gegevens- en informatiebronnen vermeld.

2. BELEIDSUITDAGINGEN: EEN OVERZICHT VAN DE RESULTATEN IN DE EU-LANDEN

Bij het ontwerp van werkloosheidsuitkeringsstelsels

moet een evenwicht worden gevonden tussen de doelstelling om het inkomen van werkzoekenden tijdens hun werkloosheid te ondersteunen en de behoefte om deze personen op adequate wijze te motiveren om weer aan het werk te gaan. Uitkeringen verschillen in hoogte (met name wanneer zij zijn gekoppeld aan de voorgaande inkomsten) en ook in duur. Als uitkeringen laag zijn, verslechtert de levensstandaard van werklozen. Hetzelfde gebeurt als de duur van uitkeringen erg kort is, aangezien werklozen voldoende tijd moeten krijgen om een geschikte nieuwe baan te vinden die aansluit op hun vaardigheden en kwalificaties. Als de kloof tussen het inkomensniveau waarin werkloosheidsuitkeringen voorzien en het inkomen dat potentieel kan worden verdiend met een baan te klein is, kan

² Elf lidstaten (Duitsland, Estland, Finland, Frankrijk, Ierland, Malta, Oostenrijk, Portugal, Spanje, het Verenigd Koninkrijk en Zweden) hebben een afzonderlijke, inkomensafhankelijke bijstandsuitkering voor werklozen.

dit echter afbreuk doen aan de motivatie om terug te keren op de arbeidsmarkt³.

Ook andere kenmerken van het ontwerp van **werkloosheidsuitkeringsstelsels** beïnvloeden de binding van werklozen met de arbeidsmarkt en hun inzetbaarheid. Dit geldt bijvoorbeeld voor de eisen met betrekking tot het zoeken van werk en beschikbaarheid voor werk, evenals de verplichte deelname aan actieve arbeidsmarktprogramma's, die als voorwaarde kan worden gesteld om een uitkering te kunnen blijven ontvangen. De sancties die in dit kader worden opgelegd, met name de opschorting van het recht op uitkering indien niet wordt voldaan aan de eisen met betrekking tot beschikbaarheid voor werk en het zoeken van werk, zijn ook van invloed.

Naar verwachting zullen met name strengere eisen met betrekking tot het zoeken van werk en beschikbaarheid voor werk ontvangers van werkloosheidsuitkeringen motiveren actief op zoek te gaan naar werk en geschikte baanaanbiedingen aan te nemen. Op deze manier compenseren deze eisen de mogelijke financiële prikkels om niet op zoek te gaan naar werk die het gevolg zijn van genereuze werkloosheidsuitkeringsstelsels en verminderen zij derhalve de afhankelijkheid van uitkeringen. Als werkzoekenden intensiever op zoek gaan naar werk en een baanaanbieding sneller aanvaarden, raken zij niet ontmoedigd en kan de duur van de werkloosheid mogelijk worden verkort. Te strenge eisen kunnen echter onbedoelde of contraproductieve effecten hebben.

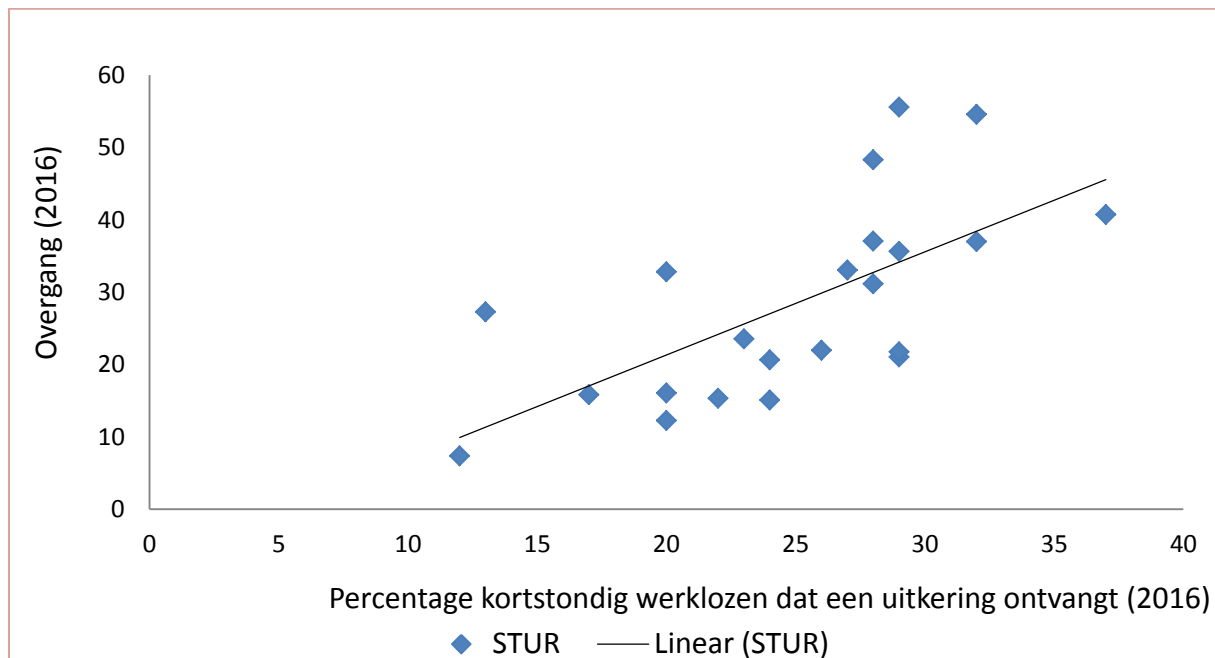
³ Deze financiële prikkels om werkloos te blijven, worden goed weerspiegeld in de zogenaamde "werkloosheidsval", een indicator die door de Europese Commissie wordt berekend op basis van de belasting-uitkeringsmodellen van de OESO. Zie punt 5 hieronder.

Zeer strenge eisen met betrekking tot beroepsmobiliteit (bijv. de eis om elke willekeurige baan-aanbieding te aanvaarden, ongeacht de kwalificaties van de persoon) leiden op de korte termijn misschien tot een groot aantal plaatsingen, maar dit gaat ten koste van de kwaliteit van deze plaatsingen, waardoor deze mogelijk niet van lange duur zullen zijn (waardoor meer mensen regelmatig werkloos worden). Als de eisen buitengewoon omslachtig zijn, raken mensen ook ontmoedigd en zullen zij minder snel proberen eraan te voldoen, met als gevolg dat zij een uitkering blijven aanvragen en uiteindelijk inactief raken.

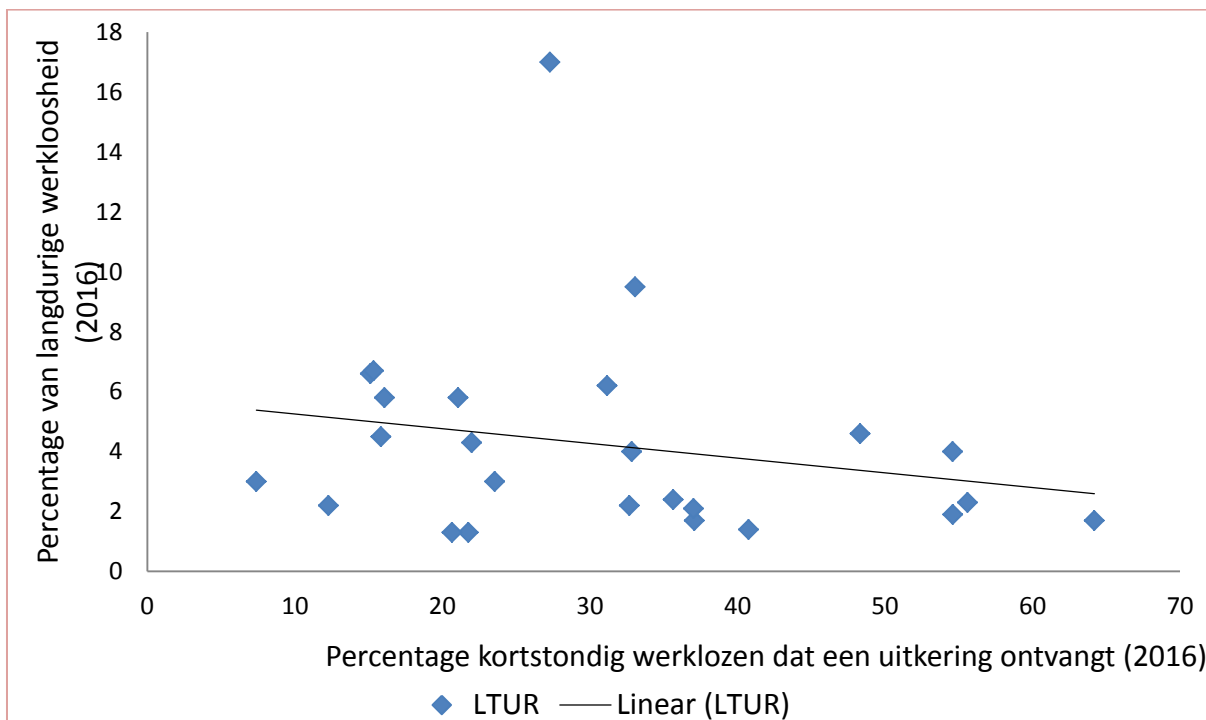
Het vroegtijdig aanbieden van ondersteuning aan werkzoekenden in de vorm van counseling en een passend actief arbeidsmarktbeleid speelt ook een belangrijke rol. Op dit onderwerp gaan we hier echter niet verder in, aangezien er een afzonderlijke factsheet over bestaat⁴.

Om te beoordelen in welke mate de werkloosheidsuitkeringsstelsels de verwachte resultaten leveren wat betreft het afstemmen van vraag en aanbod op de arbeidsmarkt en op maatschappelijk gebied, zijn met name twee indicatoren zeer relevant: het armoederisicopercentage onder werklozen en het percentage van langdurige werkloosheid (als percentage van de beroepsbevolking). Het percentage kortstondig werklozen dat een werkloosheidsuitkering ontvangt, vertoont een positieve correlatie met een hoger percentage dat de overgang van kortstondige werkloosheid naar een baan maakt (figuur 1a) en met een lager percentage van langdurige werkloosheid (figuur 1b). Het percentage van de kortstondig werklozen dat een werkloosheidsuitkering ontvangt, is in het bijzonder afhankelijk van de duur van de uitkeringen en de specifieke voorwaarden voor het recht op een uitkering.

Figuur 1. Percentage kortstondig werklozen dat een uitkering ontvangt en daarna weer aan het werk gaat en percentage van langdurige werkloosheid

⁴ Zie de thematische factsheet in het kader van het Europees Semester "Actief arbeidsmarktbeleid".

Bron: Eurostat en het gezamenlijk evaluatiekader.

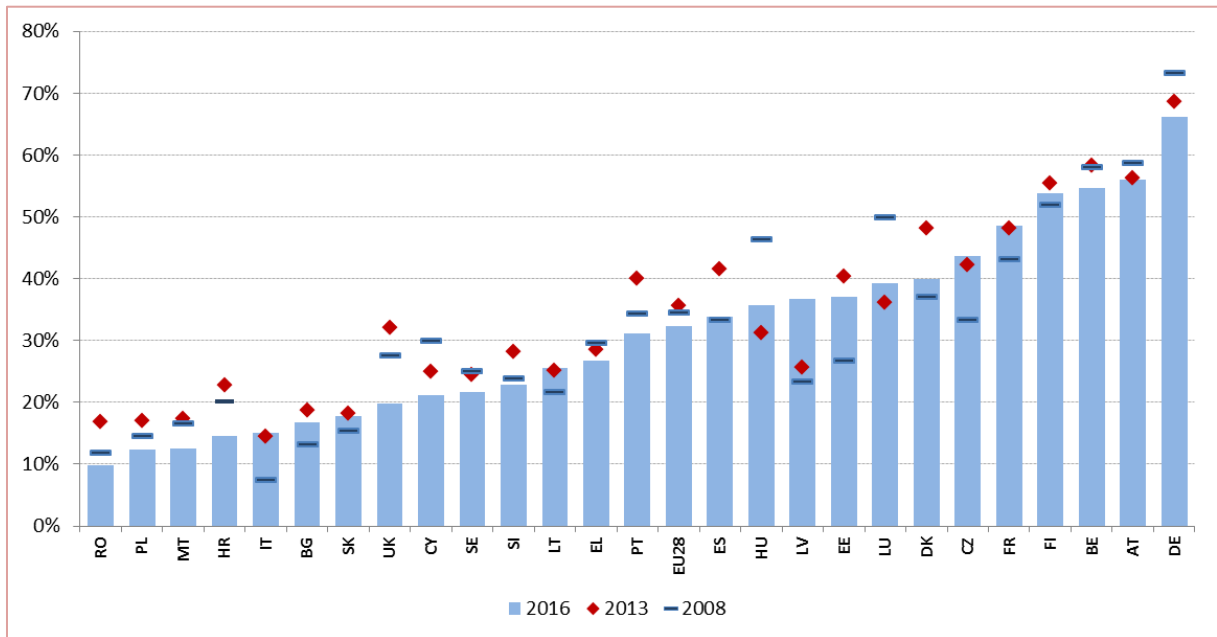
Noot: overgang van kortstondige werkloosheid naar een baan; PLW: percentage van langdurige werkloosheid; voor de overgangspersentages is R^2 25% en voor het percentage langdurige werkloosheid is R^2 9%.

Het percentage kortstondig werklozen dat een werkloosheidsuitkering ontvangt is met name relevant aangezien het zowel betrekking heeft op arbeidsmarkt- als op maatschappelijke uitkomsten. Tegelijkertijd komt armoede aanzienlijk meer voor onder langdurig werklozen, zodat duidelijk wordt dat armoede slechts deels kan worden verklaard door het aantal kortstondig werklozen dat een werkloosheidsuitkering ontvangt. Er zijn verschillende andere factoren die tot armoede kunnen leiden, zoals de ontoereikendheid van de sociale zekerheid, waaronder sociale uitkeringen.

De situatie in de lidstaten met betrekking tot de drie belangrijkste dimensies voor het meten van beleidsresultaten, wordt in de volgende figuren samengevat (figuren 2, 3 en 4). De grafieken tonen respectievelijk het percentage kortstondig werklozen dat een uitkering krijgt en de veranderingen in deze dekking, het percentage langdurige werkloosheid en het percentage werklozen dat in armoede leeft. De verticale balken duiden op erg slechte en slechte en/of erg goede en goede resultaten⁵; de horizontale balken duiden op kleine en/of grote veranderingen.

⁵ Verkregen aan de hand van de scorebordmethode, op basis van de afstand tot het gemiddelde voor zowel niveaus als trends. Zie voor meer informatie over de gebruikte methode het gezamenlijk verslag over de werkgelegenheid (2016), bijlage 4.

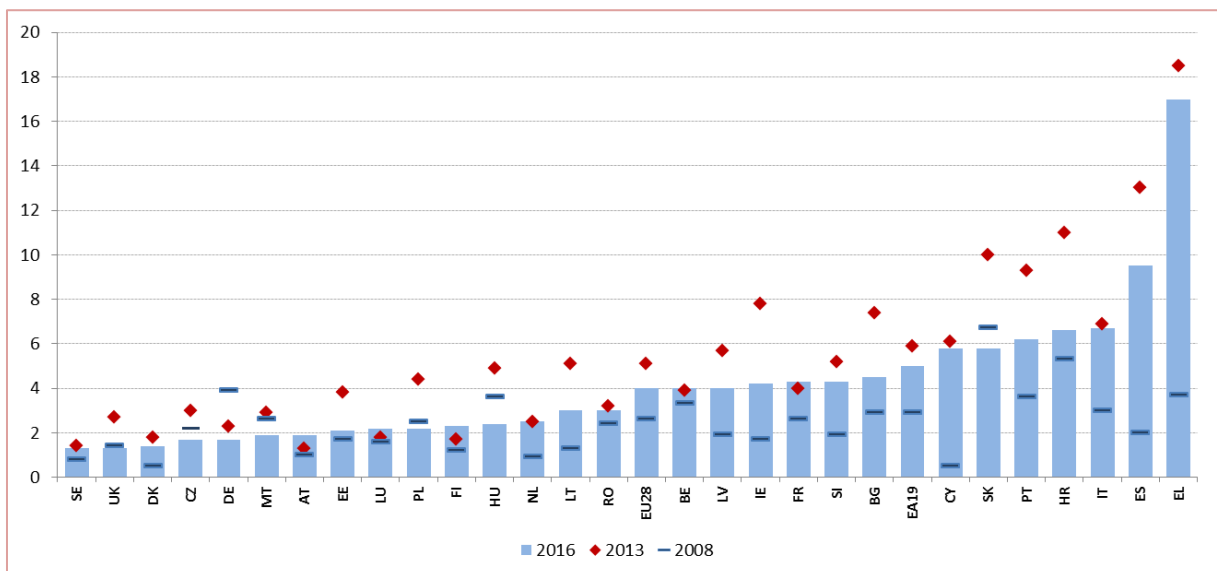
Figuur 2. Percentage kortstondig werklozen dat een werkloosheidsuitkering heeft ontvangen (in 2016, 2013 en 2008)

Bron: Eurostat.

Noot: er zijn geen gegevens beschikbaar voor Ierland, Nederland en Oostenrijk. Verandering uitgedrukt in punten.

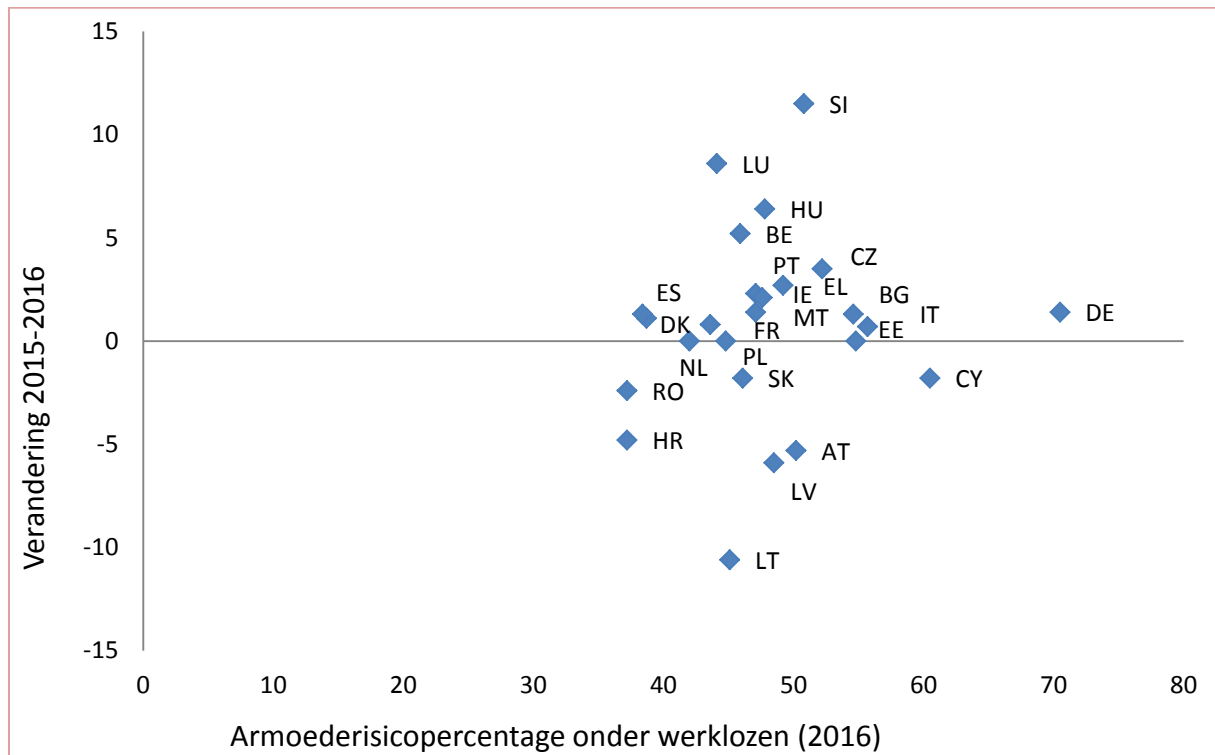
Figuur 3. Langdurige werkloosheid als percentage van de beroepsbevolking (2008, 2013 en 2016)

Bron: Eurostat.

Noot: niveaus en verandering uitgedrukt in punten.

Figuur 4. Armoedepercentage onder werklozen (2016) en veranderingen in dit armoedepercentage (2015-2016)

Bron: Communautaire statistiek van inkomens en levensomstandigheden (EU-SILC), 2016 (inkomen voor 2015) en 2015 (inkomen voor 2014).

Noot: verandering uitgedrukt in punten.

3. BELEIDSINSTRUMENTEN OM DE BELEIDSUITDAGINGEN AAN TE PAKKEN

Verschillende parameters van de werkloosheidsuitkeringsstelsels lijken van invloed te zijn op de in het vorige deel vastgestelde resultaten.

Het eerste beleidsinstrument waar aandacht aan moet worden besteed, is de duur van de werkloosheidsuitkeringen, die een direct effect lijkt te hebben op het armoedepercentage onder werklozen. In de praktijk is de duur afhankelijk van een aantal factoren, waaronder met name de eerdere werkzaamheden, aangezien een langere wachttijd in vele lidstaten leidt tot een langere maximale duur van de uitkering (de uitkeringsperiode is langer wanneer de bijdrageperiode langer is geweest). De mate waarin de belasting- en uitkeringsstelsels de inkomens van werklozen beschermen, hangt echter ook

af van andere beleidsinstrumenten, zoals de vervangingsratio van uitkeringen en de voorwaarden voor het recht op een werkloosheidsuitkering (zie hieronder).

Er bestaat voor werklozen in het algemeen slechts een **zwak** verband tussen de duur van de uitkeringen en de

duur van de werkloosheid⁶. Wanneer iemand werkloos wordt en zijn levensstandaard op peil wil houden kan dat er immers ook toe leiden dat die persoon meer kans heeft werk te vinden en zelfs werk dat beter aansluit op het profiel⁷. Het is ook bewezen dat nieuwe werklozen die geen recht hebben op een werkloosheidsuitkering vaker uit een armer milieu komen en een zwakkere binding met de arbeidsmarkt hebben⁸. Verder boeken landen met een werkloosheidsverzekering die genereuzer is die meer uitgeven aan activeringsbeleid en -maatregelen, betere resultaten wat de herintegratie van voormalig werklozen betreft⁹.

Een tweede beleidsaspect, de netto vervangingsratio van voorgaande inkomsten, vertoont ook een negatieve correlatie met het

⁶ Zie bijvoorbeeld: L.F. Katz en B.D. Meyer (1990), "The impact of the potential duration of unemployment benefits on the duration of unemployment." *Journal of Public Economics*. Vol. 41(1): 45-72. S.P. Jenkins, C. Garcia-Serrano (2004), "The relationship between unemployment benefits and re-employment probabilities: evidence from Spain." *Oxford Bulletin of Economics and Statistics*. Vol. 66 (2): 239-260. K. Carling, P.A. Edin, A. Harkman, B. Holmlund (1996), "Unemployment duration, unemployment benefits, and labour market programmes in Sweden." *Journal of Public Economics*. Vol. 59(3): 313-334. M. Hagedorn, I. Manovskii, K. Mitman (2015), "The impact of unemployment benefit extensions on employment: the 2014 employment miracle?" H. Schmitz, V., Steiner (2007), "Benefit-entitlement effects and the duration of unemployment: an ex-ante evaluation of recent labour market reforms in Germany." Discussiepaper IZA nr. 2681.

⁷ Zie bijvoorbeeld: D. Gallie, S. Paugam, S. Jacobs (2003), "Unemployment, poverty and social isolation: is there a vicious circle of social exclusion?" *European Societies*. Vol. 5(1): 1-32.

⁸ Zie bijvoorbeeld: F. Figari, M. Matsaganis en H. Sutherland, (2013) "Are European Social Safety Nets Tight Enough? Coverage and Adequacy of Minimum Income Schemes in 14 EU Countries." *International Journal of Social Welfare*. Vol. 22: 3-14. M. Fernandez Salgado, F. Figari, H. Sutherland, A. Tumino (2014), "Welfare compensation for unemployment in the great recession." *Review of Income and Wealth*. Serie 60, supplement, mei 2014.

⁹ Zie bijvoorbeeld: Wulframm M. en Fervers L. (2013), "Unemployment and subsequent employment stability: does labour market policy matter?" Discussiepaper IZA nr. 7193.

armoedepercentage onder werklozen. Bij het berekenen van de netto vervangingsratio wordt netto-inkomen gedefinieerd als het inkomen na belastingen en socialezekerheidsbijdragen, inclusief eventuele sociale uitkeringen (sociale bijstand, gezins- en huisvestingsbijlagen en bijlagen voor werkenden). Het is belangrijk te benadrukken dat de netto vervangingsratio en de ontwikkeling ervan in de loop der tijd aanzienlijk kunnen verschillen naar gelang de bijdragen die de werkloze in het verleden heeft gedaan, in het bijzonder indien er slechts gedurende een korte periode is bijgedragen. Ook de duur van de werkloosheid speelt hierbij een rol, aangezien de uitkeringen over het algemeen lager worden naarmate iemand langer werkloos is¹⁰.

Het is duidelijk dat een hogere netto vervangingsratio rechtstreeks leidt tot een hoger inkomen voor de huishoudens. Hun netto-impact is echter afhankelijk van een aantal factoren, met name van hun wisselwerking met andere uitkeringen en het belastingsysteem en aspecten zoals het voorgaande inkomstenniveau en de eerdere werkzaamheden¹¹. Daarnaast kunnen hogere vervangingsratio's er ook toe leiden dat de financiële prikkel om niet aan het werk te gaan toeneemt, hetgeen weer een negatief effect kan hebben op het werkloosheidspercentage, met name voor bepaalde categorieën werknemers (zoals werklozen die een partner hebben

¹⁰ Een van de opties is om, op basis van de praktijken in de lidstaten, te kijken naar de netto vervangingsratio's na zes maanden werkloosheid op 80 % van het gemiddelde loon, waarbij echter rekening moet worden gehouden met minima en maxima.

¹¹ Zie bijvoorbeeld: J. Gruber (1994), "The consumption smoothing benefits of unemployment insurance." Werkdocument nr. 4750 van het NBER, of M. Dolls, C. Fuest, A. Peich (2012), "Automatic stabilisation and discretionary fiscal policy in the financial crisis." *IZA Journal of Labor Policy*. Vol. 1(4).

die wel werkt)¹². De werkloosheidsval¹³ is vaak groot voor mensen die een laag loon verdienen en werknemers die bij hun terugkeer op de arbeidsmarkt een nieuwe baan krijgen aangeboden met een lager loon.

Een derde beleidsaspect dat verband houdt met de voorwaarden voor het recht op een uitkering, de lengte van de wachttijd, lijkt een positieve correlatie te vertonen met het percentage armen onder de werklozen. Het recht op een werkloosheidsuitkering is afhankelijk van eerdere werkzaamheden en/of van de betaalde bijdragen. Van werklozen wordt in het bijzonder geëist dat zij gedurende een bepaalde minimumperiode werkzaamheden hebben verricht. De exacte definitie en duur van deze wachttijd variëren echter aanzienlijk. Als gevolg hiervan kunnen personen die gedurende korte perioden werken en minder vaak een lange periode achter elkaar hun bijdrage betalen, vaak geen beroep doen op werkloosheidsuitkeringen¹⁴. Derhalve leiden strenge toelatingscriteria ertoe dat minder werklozen recht hebben op een uitkering, waardoor de dekking en het stabiliserende effect beperkt zijn. De mogelijkheid om verschillende bijdrageperioden bij elkaar op te tellen zodat rechten niet verloren gaan, kan in dit opzicht een aanzienlijke impact hebben. De voorwaarden waaraan zelfstandigen en werknemers met

atypische contracten moeten voldoen om recht te hebben op een uitkering, worden ook vaak gebruikt als instrument om de dekking te verbeteren, bijvoorbeeld door deze groepen de mogelijkheid te bieden vrijwillig aan een regeling deel te nemen.

Hervormingen die als doel hebben de vervangingsratio te verhogen en de duur van de uitkeringen te verlengen of de voorwaarden voor het recht op een uitkering te verbreden, brengen extra kosten met zich mee. Bij verzekeringsachtige regelingen dragen medewerkers en bedrijven rechtstreeks bij aan de financiering van de uitkeringen. Aangezien dergelijke bijdrage over het algemeen worden gezien als een soort belasting, zullen de hogere bijdragen die nodig zijn voor een bredere dekking van de uitkeringen mogelijk het scheppen van werkgelegenheid ontmoedigen. Deze hervormingen zullen er naar verwachting echter ook toe leiden dat de arbeidsmarkt en de economie op de middellange termijn beter werken. Er zal meer belasting op arbeid worden geheven, maar minder worden uitgegeven aan werkloosheidsuitkeringen en activeringsmaatregelen.

Zelfs op de korte termijn leidt een verlaging van de werkloosheidsuitkeringen niet zonder meer tot bezuinigingen voor de overheid: in de meeste lidstaten ontvangen werklozen vaak andere vormen van sociale ondersteuning waarvan de duur over het algemeen langer is, zoals werkloosheidsbijstand of een minimuminkomen (passieve maatregelen).

De kosten voor de openbare financiën op de korte en lange termijn zijn niet gemakkelijk te beoordelen. Bovendien fluctueren ze nogal. Een plausibele aanname is dat de eerste ronde van kosten die verband houdt met een bredere dekking of hogere uitkeringsbedragen relatief snel wordt gecompenseerd door een verbetering van de werkgelegenheid, hogere belastinginkomsten en een

¹² Zie bijvoorbeeld: OESO (2005), "Increasing financial incentives to work: the role of in-work benefits." Employment outlook, hoofdstuk 3.

¹³ De indicator meet het marginale effectieve tarief van de belasting op arbeid, namelijk de mate waarin de stijging van de bruto-verdiensten wanneer iemand die werkloos is weer aan het werk gaat, teniet wordt gedaan door inkomstenbelasting, socialezekerheidsbijdragen en de intrekking van uitkeringen.

¹⁴ Zie bijvoorbeeld: ILO, "World Social Protection report" (2014-15), Esser I., T. Ferrarini, K. Nelson, J. Palme en O. Sjoberg (2013), "Unemployment Benefits in EU Member States", of Langenbucher, K. (2015), "How demanding are eligibility criteria for unemployment benefits, quantitative indicators for OECD and EU countries", OECD Social, Employment and Migration Working Papers, nr. 166, OECD Publishing, Parijs.

economie die sneller groeit omdat het menselijke kapitaal beter wordt benut.

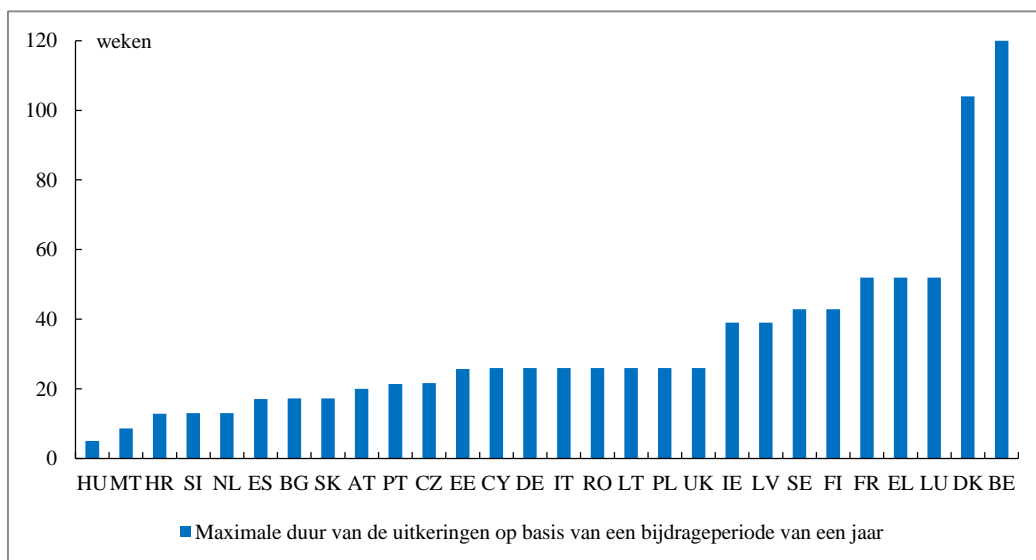
4. VERGELIJKING VAN DE STAND VAN ZAKEN OP BELEIDSGBIED IN DE VERSCHILLENDE LIDSTATEN

In de figuren 5, 6, 7 en 8 hieronder wordt voor de verschillende parameters van werkloosheidsverzekeringen die in het vorige deel als beleidsinstrumenten zijn beschreven, de stand van zaken in de individuele lidstaten weergegeven.

Figuur 5 toont de maximale duur van de uitkeringen na een bijdrageperiode van

een jaar. In de meeste lidstaten is de uitkeringsduur korter dan de bijdrageperiode (waarbij 26 weken, dus de helft van de periode, het vaakst voorkomt), maar in vier gevallen is de duur gelijk aan de bijdrageperiode (namelijk in Griekenland, Frankrijk, Luxemburg en Nederland) en in drie gevallen is deze langer (71 weken in Finland, 104 in Denemarken, onbegrensd in België). Aan het andere uiteinde van het spectrum bevinden zich Kroatië, Hongarije, Malta en Slovenië, waar de duur van de uitkering drie maanden of minder bedraagt.

Figuur 5: Maximale duur van de uitkeringen op basis van een bijdrageperiode van een jaar, januari 2017

Bron:

Database van het onderlinge informatiesysteem inzake sociale bescherming en nationale wetgeving (voor Spanje, Italië en Frankrijk).

Noot: In België is de duur van de uitkeringen onbegrensd. In veel landen (Duitsland, Litouwen, Portugal, Tsjechië) is de duur van de uitkering ook afhankelijk van de leeftijd van de persoon. De duur is voor de jongste groep het kortst, zoals in de grafiek te zien is. In Portugal wordt een bijdrageperiode van 15 maanden in plaats van een jaar toegepast. In Slowakije geldt de weergegeven duur voor mensen met een contract voor bepaalde tijd. In andere gevallen bedraagt deze zes maanden. In Polen is de duur ook afhankelijk van onder andere het regionale werkloosheidspercentage.

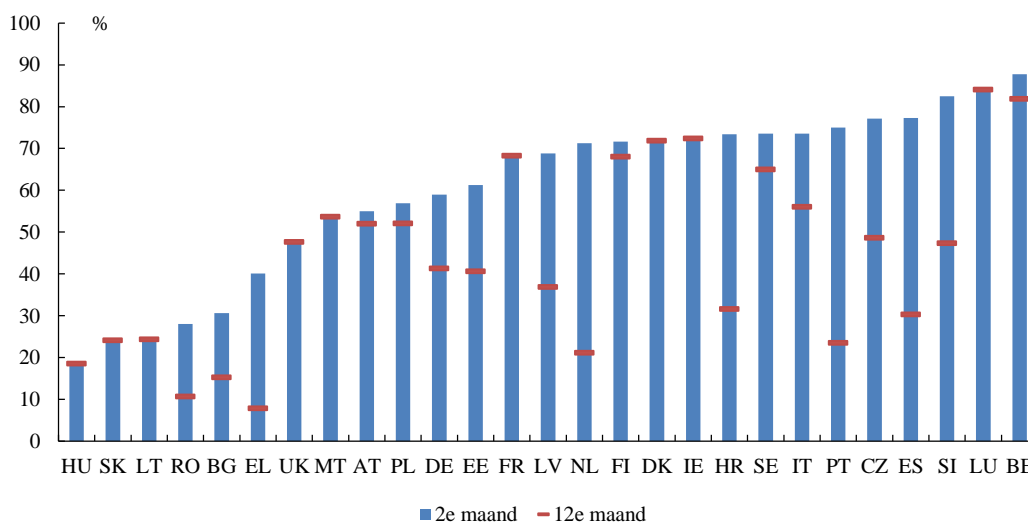
De netto vervangingsratio geeft een indicatie van de toereikendheid van werkloosheidsverzekeringen als vervangingsinkomen. Het niveau ervan is afhankelijk van een aantal factoren, waaronder het voorgaande niveau van inkomsten, anciënniteit, duur van de

periode van werkloosheid, leeftijd en samenstelling van het huishouden (in het bijzonder wanneer rekening wordt gehouden met de interactie met het belastingstelsel en andere uitkeringen). In het geval van werknemers met een laag loon en een korte werkperiode (één

jaar) lopen de waarden van de netto vervangingsratio na een maand van werkloosheid uiteen van 25 % tot 90 % van de voorgaande (netto-)inkomsten (grafiek 6). Aan het lagere uiteinde van het spectrum bevinden zich de lidstaten waar een persoon die een jaar heeft gewerkt niet in aanmerking komt voor een werkloosheidsverzekering (Slowakije, Litouwen) of waar de uitkering al in de tweede maand van werkloosheid wordt stopgezet (Hongarije). Deze worden gevolgd door lidstaten die een forfaitaire uitkering

verstrekken die niet (of slechts losjes) gerelateerd is aan het niveau van de voorgaande inkomsten (Bulgarije, Griekenland, Malta, Roemenië, Verenigd Koninkrijk). Uit een vergelijking van de netto vervangingsratio's aan het eind van de 12e maand van werkloosheid blijkt dat de uitkeringen zijn verstreken (waarna personen onder andere regelingen, zoals werkloosheid of sociale bijstand, vallen), of dat het uitkeringsbedrag is verlaagd.

Figuur 6. Netto vervangingsratio van werkloosheidsuitkeringen op 67 % van het gemiddelde loon, januari 2016

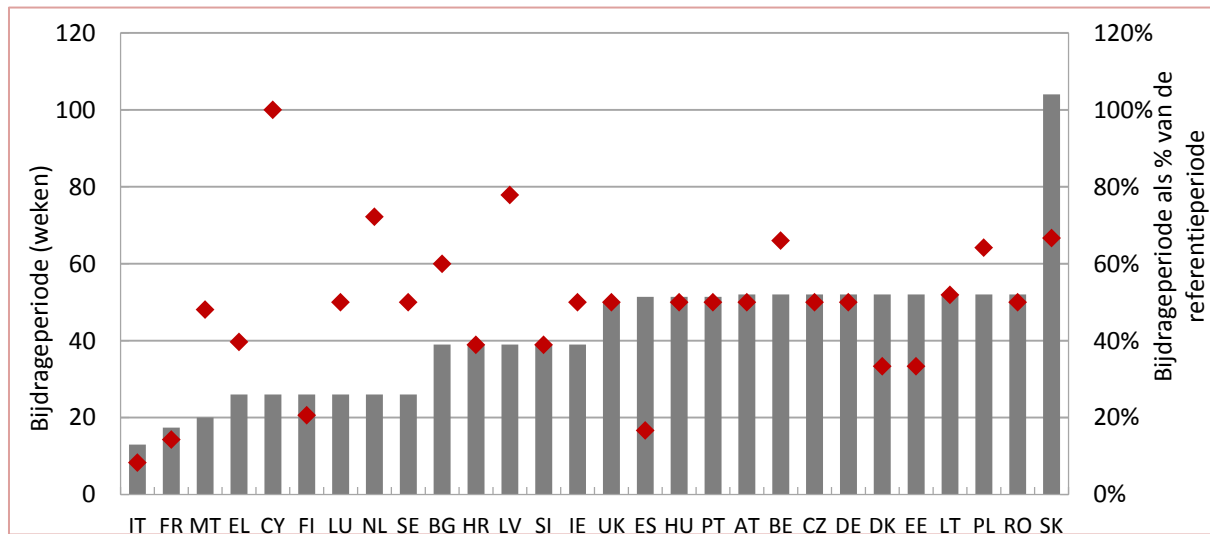
Bron: Europese Commissie op basis van de belasting- uitkeringsindicatoren van de OESO.

Noot: De berekening is voor een werknemer die 80 % van het gemiddelde loon verdient en één jaar heeft bijgedragen (2e en 12e maand dat deze persoon een uitkering ontvangt). In de grafiek zijn alle verschillende inkomenscomponenten opgenomen, waaronder werkloosheidsuitkeringen en andere uitkeringen (zoals sociale bijstand en huisvestingsbijlagen).

In alle lidstaten is het recht op een werkloosheidsuitkering afhankelijk van eerdere werkzaamheden en/of van de betaalde bijdragen. In figuur 7 is te zien dat het aantal weken dat nodig is om toegelaten te worden tot een werkloosheidsuitkering uiteenloopt van 25 of minder in Griekenland, Frankrijk, Italië en Malta tot meer dan 80 in Litouwen en Slowakije. Een periode van een jaar (52 weken) komt het meest

voor. Wat betreft de verhouding tussen de bijdrageperiode en een langere "referentieperiode" - waarbij het mogelijk is rekening te houden met perioden waarin iemand niet werkt - eisen de meeste lidstaten een waarde van minimaal 0,5 (hetgeen wil zeggen dat begunstigen ten minste tijdens de helft van de referentieperiode hun bijdrage moeten hebben betaald).

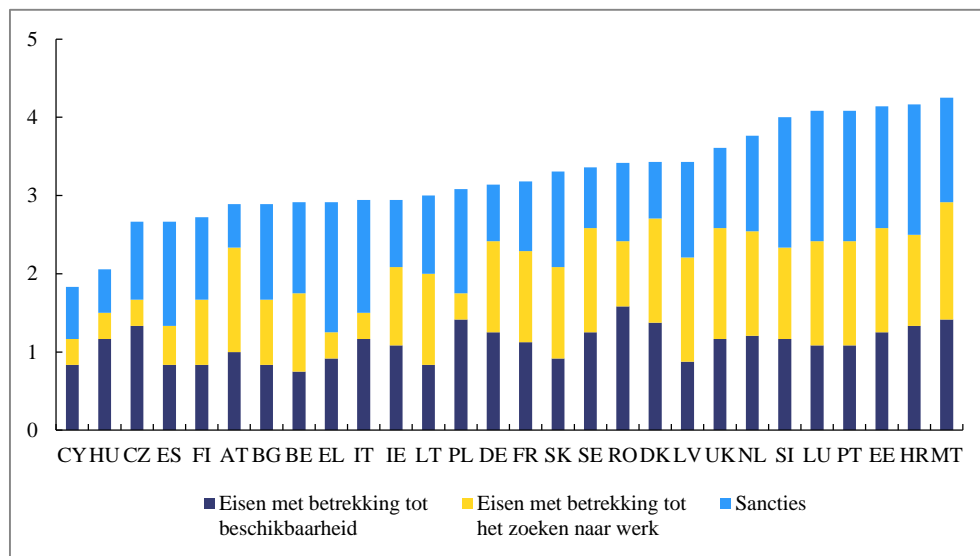
Figuur 7. Lengte van de vereiste wachttijd, situatie in 2015

Bron: Database van het onderlinge informatiesysteem inzake sociale bescherming en nationale bronnen (voor Italië)¹⁵.

Noot: Rode ruiten geven de verhouding aan tussen de bijdrageperiode en de referentieperiode. Voor sommige landen, waar de wachttijd op complexere wijze wordt berekend, zijn de gegevens in de grafiek vereenvoudigd.

Figuur 8: Indicator van de striktheid van de eisen met betrekking tot het zoeken van werk en beschikbaarheid voor werk, 2014

Bron: OESO

¹⁵ Voor Italië hebben de cijfers betrekking op de situatie nadat de Banenwet in mei 2015 werd aangenomen.

De voorwaarden met betrekking tot het zoeken van werk en beschikbaarheid voor werk en de daaraan verbonden sancties worden ten slotte het strengst ingeschat in Estland, Kroatië, Luxemburg, Malta, Portugal en Slovenië; zij zijn het minst streng in Cyprus en Hongarije. Het relatieve belang van de deelcomponenten verschilt ook aanzienlijk tussen landen.

5. NUTTIGE BRONNEN

Meer informatie en gegevens over de voorwaarden voor het recht op een uitkering, de duur van uitkeringen en de toelatingscriteria voor een werkloosheidsuitkering, kunnen worden gevonden in de MISSOC-database¹⁶. De database wordt elke zes maanden bijgewerkt en door de lidstaten gevalideerd. De informatie kan verder worden aangevuld met primaire nationale bronnen (zoals wetgeving) en landenspecifieke informatie over de belasting- en uitkeringsstelsels die onder andere door de OESO wordt verzameld.

Resultaten van de belasting-uitkeringsmodellen van de OESO kunnen ook worden gebruikt om de ontwikkeling van de netto vervangingsratio van uitkeringen en de effecten op prikkels om aan het werk te gaan te volgen (en dan met name de zogeheten werkloosheidsval, die wordt gedefinieerd als het effectieve belastingtarief dat wordt toegepast op het aanvullende bruto-inkomen dat wordt verdiend als iemand die werkloos is aan het werk gaat, waarbij zowel rekening wordt gehouden met de directe belastingen als met het wegvallen van uitkeringen)¹⁷. Deze gegevens worden over het algemeen elk jaar in november gepubliceerd, met een vertraging van ongeveer 1,5 tot 2 jaar. De modellen zijn

gebaseerd op een consistente reeks veronderstellingen, zodat de gegevens van de verschillende landen onderling kunnen worden vergeleken, en op officiële informatie die wordt verstrekt door nationale afgevaardigden. Informatie over de gemiddelde lonen, die wordt gebruikt voor de berekeningen van de belasting-uitkeringsmodellen, wordt verkregen aan de hand van een goed gedefinieerde en onderling overeengekomen methode.

De eisen met betrekking tot het zoeken van werk en beschikbaarheid voor werk zijn door de OESO geanalyseerd¹⁸. Er zijn gegevens verzameld voor alle EU-lidstaten en er is een samengestelde indicator ontwikkeld om de striktheid van deze eisen te meten. Er zijn elf elementen geïdentificeerd om de verschillende aspecten van eisen met betrekking tot het zoeken van werk en beschikbaarheid voor werk te karakteriseren. Deze zijn in die categorieën ingedeeld: de beschikbaarheid voor werk, ook tijdens deelname aan actieve arbeidsmarktmaatregelen, en passende criteria voor werk

¹⁶ MISSOC, het systeem voor wederzijdse informatie over sociale bescherming, is een database met informatie over de wetgeving, uitkeringen en voorwaarden op het gebied van sociale zekerheid van alle lidstaten, IJsland, Liechtenstein, Noorwegen en Zwitserland. Zie voor meer informatie: <http://www.missoc.org/>

¹⁷ Zie voor meer informatie: <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1143&intPagelD=3197&langId=en>

¹⁸ Zie: Venn (2012), Langenbucher (2015). In haar werk verwijst de OESO naar eisen met betrekking tot het zoeken van werk en beschikbaarheid als "toekenningscriteria" en maakt hierbij qua terminologie een onderscheid tussen de voorwaarden om recht te hebben (waarmee wordt verwezen naar de eisen waaraan moet worden voldaan om recht te hebben op een uitkering) en de toekenningscriteria (waar een reeks voorwaarden onder valt waaraan moet worden voldaan om de uitkering te blijven ontvangen).

(d.w.z. onder welke omstandigheden een aangeboden baan zonder sancties kan worden geweigerd); de monitoring van de activiteiten in verband met het zoeken van werk (frequentie waarmee werk wordt gezocht en de te verstrekken documentatie); sancties (voor vrijwillige werkloosheid, weigering van aangeboden banen, niet-deelname aan counseling of actieve arbeidsmarktmaatregelen).

Datum: 11.11.2017